

УДК378.147.111.042:811.161.2

©Ржевська А.С., Ротова Н.В.

ДО ПИТАННЯ НАВЧАННЯ ЧИТАННЮ ЯК ВИДУ МОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ

Глобальні процеси інформатизації суспільства - збільшення з кожним роком в геометричній прогресії кількості текстової інформації, пред'явлення нових вимог до її аналізу, систематизації і швидкості її переробки - поставили теоретиків і практиків у галузі мовної освіти перед необхідністю розробки нових підходів до навчання читанню як на рідній, так і на іноземній мовах. Курс "Російська мова і культура мовлення" посідає важливе місце в підготовці туркменських студентів. У 2007 року Президент Туркменістану Гурбангулы Бердимухамедов підписав "Закон про Освіту", згідно з якою в школах було введено обов'язкову десятирічну освіту і знання трьох мов: туркменської, російської і англійської. Проте згідно з отриманими соціологічними даними, сьогодні в Туркменістані переважна більшість студентів вивчають англійську мову (79,2 у багатьох освітніх установах, починаючи з дошкільного типу і закінчуючи ВНЗ), англійській мові віддана перевага як основній іноземній мові. За радянських часів в сільській місцевості практично все населення уміло пояснюватися російською мовою, тому що його вивчали в школі. Зараз кількість годин скоротилася, російську мову, як правило, викладають туркменські вчителі, тому представники нових поколінь села практично не говорять по-російськи. Проте останнім часом з'явилася інша тенденція. Діти заможних батьків з туркменських сімей почали наймати репетиторів із російської мови. Знання мови полегшує їм здобуття освіти в Росії, в Україні та й на усьому пострадянському просторі.

Таким чином, затребуваність фахівця на ринку праці, його конкурентоспроможність міцно пов'язані з володінням нормами усного і писемного мовлення, вмінням ефективно спілкуватися, знанням прийомів мовної дії переконання, тому для людей, які прагнуть досягти успіху в професійній діяльності, він просто необхідний. Читання в сучасному інформаційному суспільстві носить "метапредметний" або "надпредметний" характер і вміння читання відноситься до універсальних навчальних дій.

Читання, як відомо, можна розглядати з різних точок зору - як психічний процес, як процес мовного спілкування, як мовне вміння, як мовна дію, як навчальну діяльність, як мовну діяльність тощо.

Читання відносять до рецептивних видів мовної діяльності, оскільки воно пов'язане зі сприйняттям і розумінням інформації, закодованої графічними знаками. У читанні виділяють змістовний план (тобто про що йдеться в тексті) і процесуальний план (як прочитати й озвучити текст). У змістовному плані результатом діяльності читання буде розуміння прочитаного; у процесуальному - сам процес читання, тобто співвіднесення графем з морфемами, становлення цілісних прийомів узнавання графічних знаків, формування внутрішнього мовного слуху, що знаходить вираження в читанні вголос і про себе, повільному й швидкому, з повним розумінням або із загальним охопленням.

Таким чином, читання визнається складною мовною діяльністю рецептивно-перцептивного характеру, що ґрунтується на єдиному взаємозалежному процесі сприйняття й розуміння того, що читається. Отже, читання складається з умінь співвідносити зорові образи зі звукомоторними й зв'язувати їх із семантикою слова.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання методики навчання читанню нерідною мовою привертають увагу багатьох дослідників, і в цей час існує досить велика наукова література, в якій висвітлюються різні сторони цієї методичної проблеми. Багато чого зроблено в галузі відбору матеріалу, необхідного для оволодіння читанням, розробки вимог до текстів, установлення взаємозв'язку читання й інших видів мовної діяльності.

Так, питання культурно-історичного розвитку особистості висвітлено в роботах А.Асмолова, Л.Виготського, А.Леонтьєва, А. Нечаєва, В. Фляків, Д.Фельдштейн і ін.; механізми кодування й декодування мовного висловлення, універсальних стратегій

оволодіння й користування мовою розглядалися в роботах Н.Жинкіна, А. Залевської, І. Зимньої, О.Леонтєва; особливостям особистісно-діяльнісного підходу присвячено праці І. Зимньої, А.Леонтєва та ін.; лінгвістику тексту досліджували В.Белянін, І.Гальперін, Т..Дридзе, К.Ф.Сєдов та ін.

Проблеми, безпосередньо пов'язані із процесами сприйняття й розуміння при читанні, розглядаються в роботах А.Соколова, Н.Жинкіна, А.Смирнова, А.А.Леонтєва, И.А.Зимньої, З.Кліч-Никової та ін. Вони єдині в думці, що з погляду навчання читання нерідною мовою сприйняття й розуміння текстів, що читаються, вимагають від читця великої психічної активності.

Натомість недостатньо висвітлено питання навчання читання російською мовою іноземних студентів технічних ВНЗ.

Постановка завдання. Аналіз стану проблеми навчання читання російською мовою туркменських студентів-нефілологів на практиці засвідчив, що вони відносно мало читають, особливо художню літературу. Це типова ситуація: в усьому світі останніми роками посилюється тенденція відмови від читання книг і віддання перевазі іншим джерелам інформації: телебаченню, комп'ютеру, відео.

Отже, завданням нашої статті є шляхи розв'язання питання підвищення ефективності занять із формування навички читання російською мовою туркменськими студентами на початковому етапі.

Виклад основного матеріалу. Мовна діяльність є провідним засобом формування вмінь і навичок. Вона являє собою словесне відтворення людиною спостережуваних і виконуваних дій, тобто «під мовною діяльністю слід розуміти діяльність (поведінку) людини тією чи іншою мірою опосередковану знаками мови» [3, с. 325]. Читання завжди спрямоване на одержання інформації, пов'язаної зі сприйняттям уже готового тексту, тому його відносять до рецептивних видів мовної діяльності.

У психологічній структурі діяльності розрізняють два плани: змістовний (компоненти предметного змісту діяльності) і процесуальний (елементи процесу діяльності психофізіологічних функцій), причому провідна роль завжди належить першому.

Змістовну сторону діяльності становлять: її ціль – результат, на досягнення якого вона спрямована, умови її перебігу, у першу чергу, засоби досягнення результату й завдання-ціль, співвіднесена з умовами.

Метою читання, його результатом (продуктом) є розуміння, й очікуваний результат визначає кількість інформації, що отримується з тексту, і характер її переробки. «Поняття діяльності – відзначає А. Леонтєв, – пов'язане з поняттям мотиву. Діяльності без мотиву не буває» [4, с. 14]. Мотив мовлення полягає не в самому мовленні, а в діяльності спілкування (комунікативної), а отже, говорити про мовлення як про діяльність можна лише в тому випадку, якщо розглядати її в рамках комунікації. Будь-яка діяльність містить у собі систему дій.

Подібно тому, як поняття діяльності співвідноситься з поняттям мотиву, поняття дії співвідноситься з поняттям мети. Мовна дія має власну перехідну мету, підпорядковану мотиву тієї комунікативної діяльності, в рамках якої мовлення розглядається.

«Щоб повноцінно спілкуватися, – зауважує А. Леонтєв, – людина повинна в принципі володіти цілим рядом умінь. Студент повинен, по-перше, вміти швидко й правильно орієнтуватися в умовах спілкування, по-друге, вміти правильно спланувати своє мовлення, правильно вибрати зміст акту спілкування. Він повинен, по-третє, знайти адекватні засоби для передачі цього змісту. Він повинен, нарешті, вміти забезпечити зворотний зв'язок. Якщо якусь із ланок акту спілкування буде порушено, то воно буде неефективним» [3, с. 33].

Справді, ситуації читання бувають різними, і залежно від мети читач отримує з тексту всю інформацію або більшу чи меншу її частину, намагається запам'ятати й дати її словесне формулювання.

Інакше кажучи, результати читання в того самого читаюча різні в різних ситуаціях: його розуміння варіюється щодо ступені повноти, глибини й точності навіть при використанні однакових за характером джерел.

Очікуваний результат визначає й те, як саме людина читає: повільно або швидко, уважно вчитуючись у кожне слово або «по діагоналі», перечитуючи окремі місця або, навпаки, багато чого пропускаючи, тобто він впливає на перебіг діяльності й на процес читання.

Процесуальна сторона читання забезпечується, таким чином, перцептивними (зв'язаними зі сприйняттям), мнемічними (зв'язаними з роботою пам'яті) і розумовими процесами.

Залежність процесу від мети читання й дає підставу стверджувати, що воно не є стабільним і саме термін «читання» узагальнює різні варіанти його реалізації. Яке можливе варіювання і що ускладнює його інваріантні ознаки, що дозволяють відносити до одного виду мовної діяльності все розмаїття конкретних проявів читання?

Ступінь володіння читанням, як і будь-якою іншою діяльністю, у різних осіб різна. Маючи на увазі навчання, важливо встановити, як воно здійснюється в процесі навчальної діяльності студентів.

Читання є не тільки мовною, але й розумовою діяльністю, адже його метою виступає розуміння, тому що розуміння є початком усякої справи в процесі його виконання.

Завдання, які читач вирішує в процесі читання, можна умовно поділити на три групи, що відповідають характеру переробки інформації. Завдання першої групи пов'язані із процесами сприйняття графічних комплексів і їхнім перекодуванням у значущі одиниці; другий – з отриманням фактичної інформації, що міститься в тексті; третьої – з осмисленням здобутої інформації.

Відповідно, розрізняють уміння, зв'язані з розумінням по-перше, мовного матеріалу й, по-друге, тексту. Виділення цих умінь має чисто дослідницькі й методичні цілі: вони не піддаються вичленюванню з процесу читання й, як правило, що читачем не усвідомлюються. Реалізується це виділення на основі логічного аналізу діяльності студента, утруднень, випробовуваних ним у природних або експериментальних умовах, порівняння характеру перебігу аналогічних процесів студентів різної кваліфікації тощо, що почасти й пояснює різну кількість умінь, названих різними дослідниками.

Витяг фактичної інформації ґрунтується, насамперед, на вміннях, пов'язаних із розумінням мовної сторони тексту, і їхня наявність у читача є необхідною передумовою читання. При навчанні другій мові їх також доцільно об'єднати в самостійну групу – уміння, пов'язані з розумінням мовного матеріалу. Вони забезпечують переробку інформації на мовному рівні, тому що їхнє формування щонайтісніше пов'язане з оволодінням учнями мовним матеріалом.

Незважаючи на розбіжності в кількості виділених умінь, серед них є такі, які визнаються в тому чи іншому формулюванні всіма дослідниками. Це так звані основні вміння. Ними читач користується в усіх ситуаціях читання. Назвемо основні вміння:

- уміння, пов'язані з розумінням змісту тексту. Вони забезпечують отримання змістовної інформації, розуміння на рівні значення. Текст являє собою розгорнутий мовний здобуток, і в міру надходження інформації читач робить її переробку. Можна сказати, що розуміння тексту складається з розуміння одиничних фактів, установлення між ними зв'язку і їхньої ієрархії, і на цій основі - об'єднання їх у значеннєве ціле;

- уміння виділяти в тексті окремі його елементи. Ці елементи можуть бути різні: основна думка; значеннєві віхи/опорні, ключові слова; найбільш істотні факти або який-небудь окремий факт; факт-деталь - що ілюструє, підтверджує, пояснює основну думку; факти/деталі, що стосуються певної теми, і т.д.

- уміння узагальнити, синтезувати окремі факти, установити їхню ієрархію (головне - другорядне), об'єднати в значеннєві частини в результаті встановлення зв'язку між ними - за формальними мовними ознаками і на основі логіки викладу - і визначення їх «теми» (головного, об'єднувального факту). У рішенні цих завдань особливу роль відіграє

прогнозування на значеннєвому рівні, тому що читач повинен передбачати продовження й можливе завершення кожної частини:

- уміння співвіднести окремі частини тексту (значеннєві абзаци; факти, що ставляться до однієї теми й т.д.) один з одним: вибудувати факти/ події в логічній, хронологічній або іншій послідовності, що відрізняється від тієї, в якій вони виникають у тексті; згрупувати факти за певною ознакою; визначити зв'язок між фактами/подіями/явищами; знайти початок і кінець «теми» тощо;

- уміння, пов'язані з осмисленням змісту тексту. Вони забезпечують переробку отриманої фактичної інформації, розуміння на рівні змісту. Читач не просто реєструє факти в міру їхнього вилучення, а піддає їхній подальшій переробці, що, властиво, і призводить до розуміння тексту як цілісного мовного здобутку. Ці вміння забезпечують глибину розуміння. До них відносяться:

- уміння вивести судження/зробити висновок на основі фактів тексту; установити ідею/ задум тексту, які словесно в ньому не виражені; припустити можливий розвиток викладеного;

- уміння оцінити викладені факти/ зміст в цілому, характер реалізації авторського задуму;

- уміння інтерпретувати - зрозуміти підтекст/імпліцитне значення тексту. При навчанні іноземній мові, читання розглядається, як самостійний вид мовної діяльності і посідає провідне місце за своєю важливістю й доступністю.

Читання виконує такі функції:

- прищеплює навички самостійної роботи.

- текст часто виступає основою для листа, говоріння й аудіювання.

- виховні цілі (моральність, світогляд, цінності).

- розширення світогляду.

В основу навчання читанню покладено принципи, виділені С.К.Фоломкіною:

- навчання читанню - це навчання мовної діяльності, тобто комунікації, а не тільки спосіб озвучування тексту;

- навчання читанню повинне будуватися як пізнавальний процес;

- навчання читанню повинне включати як рецептивну, так і репродуктивну діяльність студентів;

- навчання читанню передбачає опору на оволодіння структурою мови.

Як ми зазначали раніше, рівень володіння російською мовою туркменськими студентами є різним: від вільного до нульового. Отже, велике значення для навчання читанню мають тексти, що добираються викладачем. Так, для студентів першого курсу доцільним буде читання російських та українських народних казок.

Використання казок на зайнятті з іноземцями не є новим напрямом в методиці викладання російської як іноземної: викладачів притягають як самі по собі тексти казок як засоби навчання мові, так і прецедентні явища, що містяться в них, які активно вживаються в живій розмовній мові. Як правило, для вивчення обираються невеликі за об'ємом твори: один текст – один урок. Цим досягається цілісність сприйняття, що дуже важливо при читанні художньої літератури. При відносно невеликій за розміром казки, обмеженому наборі словесних образів значно легше й ефективніше можна організувати роботу над текстом. Оскільки він увесь час перебуває в полі зору читача, легше встановлюються внутрішньотекстові зв'язки словесних образів. Текст казок є засобом створення природних комунікативних ситуацій. Казки вигадувалися для зберігання й передачі в усній формі, тому композиція їх проста, об'єм невеликий. Творам цього жанру властиві лаконічність, закінченість, мелодійність, образність вираження, обов'язковими є повтори цілих епізодів, діалогічний вид оповідання. Робота над образно-емоційною стороною мови, побудова власного тексту з використанням малих форм фольклору сприяють загальному розвитку студентів, формуванню інтересу до російської мови і літератури, створення позитивної і стійкої мотивації навчання. Але найбільше зацікавлення викликають казки, які схожі сюжетом на туркменські. Особливістю туркменської казки можна вважати виразний мотив

повчання. Він помітний і в казках про тварин ("Баран і вовк" та ін.), і в чарівних казках ("Ради старого батька", "Щедрий і Скупий", "Син пастуха", "Розумний дайханин") і особливо ясно звучить в побутових казках ("Правдивий юнак", "Вигнаний везир", "Дев'яносто мішків" та ін.). Отже, створюється ситуація, коли, прочитавши російську чи українську казку, студенти згадують схожі за сюжетом туркменські казки й переказують їх російською мовою. Мораль туркменської казки часто виражена прислів'ям, наприклад: "Не підпалюй - обпечешся, не копай - сам впадеш" ("Син пастуха"), "Вогонь спочатку на собі випробуй; не обпалить - тоді вже на іншому" ("Як три брати наймалися у батраки"), "З сильним не борися, зі швидким не біжи наввипередки" ("Дині в подарунок"). Ці вислови можуть бути покладено в основу наступного виду роботи: прокоментувати прислів'я, навести приклади ситуацій із власного життя. Студентам із високим рівнем володіння російською мовою можна запропонувати написати твір-мініатюру на відповідну тему. У групах, де рівень володіння мовою є різним (а такі групи практично всі), можна пропонувати різні за обсягом та складністю сприйняття казки.

Традиційно в навчальній практиці роботу з текстом розбивають на три етапи: передтекстовий (етап антиципації), текстовий (контроль розуміння змісту), післятекстовий (аналіз і оцінка).

Для активізації роботи на заняттях застосовується цілий ряд передтекстових завдань для подолання різного роду труднощів, які можуть виникнути при сприйнятті і розумінні текстів. Цей етап передбачає досягнення кількох цілей, а саме: визначення мовного завдання для першого прочитання (робота із заголовками, малюнками); створення необхідного рівня мотивації і інтересу до прочитання цього тексту; максимальне зниження рівня мовних труднощів (можна досягти за допомогою презентації нових лексичних і граматичних одиниць, що традиційно подаються перед текстом). Для знайомства з новими словами, зокрема іншомовного походження, можна використовувати інтернет-словник, цьому сприяє наявність Wi-Fi в усіх аудиторіях академії, доцільно запропонувати студентам змагання: хто першим знайде або пригадає значення слова.

Головна мета роботи над текстом - моделювання природної діяльності читача. Якщо при читанні носій мови стикається з певною трудностю, він намагається здолати її за допомогою мовної здогадки, тобто запускає механізм рефлексії. Робота над художнім текстом розпочинається зі знайомства студентів із ним. Читання тексту, на наш погляд, повинен включати такі послідовні дії: необхідно розділити текст на фрагменти для ефективнішої діяльності читача. Читачеві легше зрозуміти текст, якщо йому зрозуміла ситуація, яка складає його зміст.

У рамках фрагмента робота розпочинається з привертання уваги до тієї або іншої ключової одиниці, мовним засобом, що виражають основні характеристики ситуацій. Необхідно упевнитися, що мовне значення цієї одиниці студентам зрозуміле. Проте знання мовного значення слова не гарантує розуміння тексту, оскільки важливо зрозуміти зміст мовної одиниці. Для уточнення змісту використовуються такі прийоми: підбір синонімів із подальшим аналізом відтінків їхніх значень, опора на художній контекст, залучення наявних знань та навіть життєвого досвіду. Подібна робота спонукає читача до емоційного переживання й естетичних емоцій. Таким чином, робота над кожною ключовою одиницею будується за алгоритмом: від значення – до змісту і представлення. Після закінчення роботи над текстом по фрагментах доцільно ще раз прочитати текст.

Післятекстова робота містить завдання узагальнювального характеру, яка дасть повну картину розуміння прочитаного. Питання можуть бути такого характеру:

- скажіть, які питання розглядаються в тексті;
- скажіть, яка проблема окреслена в тексті;
 - поставте до тексту кілька питань і задайте їх вашому одногрупнику, потім дайте відповіді на його запитання;
 - складіть план тексту;
- розкажіть, напишіть про...;
- розподіліть питання за пунктами плану;

- подивіться на малюнок і дайте відповідь на питання (усно, письмово);
- розкажіть, напишіть про... ;
- прочитайте текст і дайте відповідь (усно, письмово) на питання;
- підтримайте чи спростуйте точку зору, що викладена в тексті, використовуючи власні приклади;
- висловіть власну думку стосовно прочитаного. Наведіть приклади, факти, подібні тим, що описуються в казці.

Студентам, що вільно володіють російською мовою, доцільно дати творче завдання. З особливим задоволенням студенти складають синквейни до головних слів тексту. Як відомо, синквейн – це твір-мініатюра, що має форму вірша і складається з п'яти неримованих рядків. Так, скажімо, до казки про всепереможну силу кохання студентом другого курсу Ш.Бешимовим було складено такий синквейн:

Кохання.

Казкове, фантастичне.

Приходить, робить щасливим, покидає.

Утримати його дуже важко.

Мрія.

Висновки. Отже, читання як вид мовленнєвої діяльності є однією з головних практичних цілей навчання студентів-іноземців російській мові у вищому навчальному закладі. Проте не меншу роль відіграє читання у навчальному процесі як засіб навчання. Воно допомагає в оволодінні мовним матеріалом, в його закріпленні та накопичуванні. Так, мнемічна діяльність, яка супроводжує процес читання, забезпечує запам'ятовування лексичних одиниць і зв'язків між ними, а також граматичних явищ. Читання російськомовних текстів розвиває мислення студентів, допомагає усвідомити особливості системи російської мови і глибше зрозуміти особливості рідної. Інформація, яку отримує студент з текстів, формує його світогляд, збагачує країнознавчими знаннями про історію, культуру, економіку, політику, побут країни.

Велика розумова робота, яка виконується студентом із метою проникнення у зміст тексту, а також застосування індивідуального підходу до розвитку мовленнєвих навичок студентів, які вдосконалюються завдяки читанню оригінальних текстів, розвиває мовну здогадку та антиципацію, самостійність у подоланні мовних та смислових труднощів, інтерес до оволодіння російською мовою як іноземною.

Перспективи подальших досліджень. Предметом подальшого розгляду буде аналіз фахового текстового матеріалу для студентів старших курсів, його наукова значущість, пов'язана з вузловими питаннями професійно-спрямованого навчання та з матеріалом профільних дисциплін.

Список використаних джерел

1. Виготський Л. С. Выбранные психологические исследования / Л. С. Выготский. – М., 1956. – 542 с.
2. Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования / И. Р. Гальперин. - М.: Наука, 1981. – 238 с.
3. Леонтьев А. А. Основы теории языковой деятельности / А. А. Леонтьев. – М. : Наука, 1974.
4. Леонтьев А.А. Психологические проблемы массовой коммуникации / А.А. Леонтьев. – М., 1974. – 451 с.
5. Трыгуб И. С. Лингвометодический потенциал народных сказок в обучении русскому языку как иностранному младших школьников : автореф. дис. ... канд. пед. наук / И. С. Трыгуб. – М., 2006. – 21 с.
6. Фоломкина С.К. Обучение чтению на иностранном языке в неязыковом вузе / С. К. Фоломкина. – М. : Высш. шк., 2005. – 256 с.

7. Цветкова З. М. Некоторые вопросы обучения чтению и пути их решения / З. М. Цветкова // Проблемы обучения чтению литературы на иностранных языках : сб. статей. - М. : Высш. шк., 1975. - С. 49–57.

Ржевська Г.С., Ротова Н.В.

До питання навчання читанню як виду мовної діяльності іноземних студентів на початковому рівні

У статті розглянуто процес читання як вид мовленнєвої діяльності, що є однією з головних практичних цілей навчання студентів-іноземців російській мові у вищому навчальному закладі, а також засобом навчання. Обґрунтовано доцільність навчання читанню на матеріалі російських та українських народних казок, які корелюють із туркменськими народними казками. Читання російськомовних текстів розвиває мислення студентів, допомагає усвідомити особливості системи російської мови і глибше зрозуміти особливості рідної. Інформація, яку отримує студент з текстів, формує його світогляд, збагачує країнознавчими знаннями про історію, культуру, економіку, політику, побут країни. Розглянуто основні етапи роботи з текстом.

Ключові слова: читання як вид мовленнєвої діяльності і засіб навчання, мнемічні і розумові процеси, репродуктивна і творча діяльність, етапи роботи з текстом.

Ржевская А.С., Ротова Н.В.

К вопросу обучения чтению как виду языковой деятельности иностранных студентов на начальном уровне

В статье рассмотрен процесс чтения как вид речевой деятельности, который является одним из главных практических целей обучения студентов-иностранцев русскому языку в высшем учебном заведении, а также средством обучения. Обоснована целесообразность обучения чтению на материале русских и украинских народных сказок, которые коррелируют с туркменскими народными сказками. Чтение русскоязычных текстов развивает мышление студентов, помогает осознать особенности системы русского языка и глубже понять особенности родного. Информация, которую получает студент из текстов, формирует его мировоззрение, обогащает страноведческой знаниями об истории, культуре, экономике, политике, быте страны. Рассмотрены основные этапы работы с текстом.

Ключевые слова: чтение как вид речевой деятельности и средство обучения, мнемические и мыслительные процессы, репродуктивная и творческая деятельность, этапы работы с текстом.

G. Rzhavska, N. Rotova

To the Question of Reading Teaching as a Type of Language Activity of Foreign Students at Initial Level

The article deals with the reading process as a kind of speech activity which is one of the main goals of practical training of the Russian language of foreign students at higher education institution, as well as learning tool. The expediency of learning to read on the basis of the material of Russian and Ukrainian folk tales that correlate with Turkmen folk tales is proved. Russian texts reading develops the students thinking, helps to understand the peculiarities of the Russian language and a deeper understanding of the features of their native language. The information received by the student from texts shapes his views, enriches geographic knowledge of the history, culture, economy, politics and everyday life of the country. The main stages of work with the text are examined.

Keywords: reading as a form of language communication and learning tool, mnemonic and thought processes, reproductive and creative activities, stages of work with the text.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2014р.